

Drogkontroll inom den slutna ungdomsvården

Till socialutskottet

Inledning

Socialutskottet har berett justitieutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2000/01:80 Ny socialtjänstlag m.m. avsnitt 12 jämte med anledning av propositionen i denna del väckta motioner.

I propositionen avsnitt 12 behandlas bl.a. frågan om skyldighet för den intagne att underkasta sig drogkontroll vid Statens institutionsstyrelses (SiS) institutioner. Lagändringar föreslås i denna del i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU). Den sistnämnda lagen ligger inom justitieutskottets beredningsområde, och utskottet begränsar sitt yttrande till den. I denna del har inte väckts några motioner. Den av regeringen föreslagna lagändringen framgår av bilaga till yttrandet. Förslaget, som har granskats av Lagrådet, bygger på ett initiativ från SiS som remissbehandlats.

Överväganden

LSU avser verkställighet av en straffrättslig påföljd för brott. Sluten ungdomsvård är förstahandsalternativet om brottet har sådan karaktär att påföljden, med beaktande av de särbestämmelser som gäller för unga lagöverträdare, skulle ha blivit fängelse. Påföljden, som är tidsbestämd, är avsedd för ungdomar i åldern 15–18 år, och den verkställs på sådana särskilda ungdomshem som omnämns i 12 § LVU. Vid beräkningen av strafftiden tillmäts den unges behov av vård inte någon självständig betydelse. Vårdbehovet är däremot avgörande för innehållet i verkställigheten. Bestämmelser om verkställigheten finns i LSU. I den lagen – liksom för övrigt också i LVU och LVM – saknas för närvarande särskilda bestämmelser om skyldighet för en intagen att underkasta sig provtagning för drogkontroll. För närvarande sker sådana

kontroller på frivillighetens grund. Regeringen anser att såväl rättssäkerhetsskäl som behandlingsskäl talar för en lagreglering.

I propositionen föreslår regeringen såvitt avser den slutna ungdomsvården att den dömda skall vara skyldig att underkasta sig provtagning dels vid ankomsten till det särskilda ungdomshemmet, dels inför vistelse utanför hemmet om det kan misstänkas att han eller hon är påverkad av alkohol, narkotika eller andra otillåtna preparat som preciseras i lagförslaget.

Utskottet noterar att det i regeringens förslag inte finns utrymme för drogkontroll vid återkomst till det särskilda ungdomshemmet efter utevistelse. I denna del bör dock anmärkas att det enligt 18 § LSU finns en möjlighet att ställa de villkor vid permission som kan anses nödvändiga. Av förarbetena till paragrafen framgår bl.a. att den dömda kan åläggas att hålla sig fri från droger och andra berusningsmedel och att underkasta sig erforderlig vård och behandling (prop. 1997/98:96 s. 187). Utskottet har inhämtat att SiS med stöd av denna paragraf ställer upp villkor om drogkontroll vid återkomsten till ungdomshemmet när det finns anledning till det. Härtill kommer att en sådan kontroll också kan göras helt på frivillighetens grund.

Utskottet konstaterar vidare att en skyldighet att underkasta sig provtagning i här aktuella situationer har en betydande likhet med den skyldighet som föreligger för en intagen i kriminalvårdsanstalt att vid anmodan underkasta sig provtagning för drogkontroll [se 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt].

Enligt utskottets mening är det, i fråga om den slutna ungdomsvården liksom vid andra straffrättsliga frihetsberövanden, viktigt att det noga preciseras vilka intrång i den personliga integriteten den intagne måste tåla utöver själva frihetsberövandet. De skäl av behandlingskaraktär som regeringen anför (s. 117 f) för provtagning i de angivna situationerna är enligt utskottets mening bärkraftiga. Starka rättssäkerhetsskäl talar således för en reglering.

Utskottet tillstyrker alltså i princip regeringens förslag. Utskottet vill dock tillägga att de anförda skälen för en reglering gör sig lika starkt gällande i fråga om den kontroll som, när det finns anledning till det, regelmässigt sker vid återkomsten till det särskilda ungdomshemmet efter permission. Utskottet vill därför föreslå att också denna provtagning uttryckligen lagregleras. Detta kan enkelt ske genom att orden ”inför vistelse utanför hemmet” byts ut mot orden ”i samband med vistelse utanför hemmet” i regeringens förslag till 18 a § LSU.

Stockholm den 3 maj 2001

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Anita Siden (m) och Staffan Werme (fp).

BILAGA

Regeringens lagförslag

Lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård skall införas en ny paragraf, 18 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 a §

*Den dömda är, om inte annat för-
anleds av medicinska eller liknande
skäl, skyldig att efter uppmaning vid
ankomsten till det särskilda ung-
domshemmet samt inför vistelse
utanför hemmet enligt 18 § lämna
blod-, urin- eller utandningsprov för
kontroll av om han eller hon är på-
verkad av narkotika, alkoholhaltiga
drycker, andra berusningsmedel,
sådana medel som avses i 1 § lagen
(1991:1969) om förbud mot vissa
dopningsmedel eller sådana medel
som omfattas av lagen (1999:42) om
förbud mot vissa hälsofarliga varor,
om det kan misstänkas att den dömda
är påverkad av något sådant medel.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.